

2) на данном этапе на валютном проводить политику микродевальваций с целью обеспечения конкурентными преимуществами национального экспорта и улучшения валютно-курсовых условий для притока иностранного капитала;

3) снижение уровня административных ограничений в валютной системе Украины, препятствующих свободному вхождению иностранных инвестиций в страну. Одновременно, необходимо проводить ограничительную политику к краткосрочному спекулятивному иностранному капиталу, способному дисбалансировать валютный рынок и негативно повлиять на ликвидность банковской системы.

Валютный курс может стать одним из наиболее эффективных рыночных инструментов государственной политики привлечения иностранных инвестиций при условии адекватности проведения валютной политики в современных условиях украинской экономики. Дальнейшие исследования данной проблемы могут касаться эмпирических расчетов влияния валютного курса на потоки иностранного капитала в условиях рецессии мировой экономики.

Литература

1. Офіційна статистична інформація Державного комітету статистики України [Електроний ресурс] // Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Крутилко А. Основные направления повышения инвестиционной привлекательности Украины / А. Крутилко // Журнал европейской экономики. – 2011. – Т.10(№4). – С.452-462.
3. Рудь Н.Ю. Валютный курс, инвестиции и национальная конкурентоспособность / Н.Ю. Рудь // Финансы: ежемесячный теоретический и научно-практический журнал. – 2007. – № 10. – С.65-66.
4. Моздир М.І. Економічні пріоритети в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС у сфері руху капіталу / М.І. Моздир // Економічні пріоритети в Угоді про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом: матеріали міжнародної наукової конференції. - Київ, 2012. - С. 52-53.
5. Подчесова В.Ю. Експансія іноземного капіталу та її вплив на банківську систему України / В.Ю. Подчесова, В.Ю. Касьянова, О.О. Капустенко // Наука й економіка. – 2009. – № 2 (14). – С. 57–61.

332.055.2

*Веселовська О.С., к.е.н., доцент,
Ледян Т.О., к.е.н., доцент,
Криворізький національний університет*

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ

Розв'язання проблеми економічного зростання в Україні потребує формування нової інвестиційної політики, де пріоритети та орієнтири повинні надаватись регіонам, оскільки там є можливість більш повно визначити потреби народногосподарського комплексу в інвестиціях. Без ефективної організації інвестиційного процесу на рівні регіону завдання широкомасштабного інвестування української економіки та, врешті речт, інвестиційного забезпечення економічного розвитку країни виконати неможливо. Виважена інвестиційна політика регіонів є однією з важливих передумов забезпечення економічної стабільності країни. Цілком очевидно, що Україні, в якій регіональна інвестиційна політика перебуває у стадії становлення, необхідно враховувати багатий досвід країн Європейського Союзу щодо її реалізації.

В сучасній економіці рівень економічного розвитку регіону в основному обумовлюється динамікою інвестиційного клімату, на формування якого мають вирішальний вплив параметри регіональної інвестиційної моделі та механізм управління інвестиційним процесом. Логіка такого висновку лежить у площині українських реалій організації бізнесу, оскільки відомо, що від місцевих органів влади значною мірою залежить успіх конкретних масштабних інвестиційних проєктів (виділення землі, сприяння у інфраструктурному забезпеченні, доступ до місцевих ресурсів тощо).

Механізм управління інвестиційним розвитком регіонів як спосіб реалізації державної регіональної політики має передбачати залучення й активізацію усіх важелів, що здатні привести регіональну економіку у стан стабільного розвитку та економічного зростання на основі ефективного інвестування, сприяючи розширенню ринкових перетворень. Механізми, які сьогодні використовуються державою для розв'язання регіональних проблем, в тому числі в царині інвестиційного забезпечення та сприяння інвестиційній діяльності, не є достатньо ефективними, тому потребують виваженої державної політики та

застосування сучасних механізмів управління. Особливо актуальним, завдання створення ефективних механізмів управління інвестиційним розвитком регіонів, є для старопромислових районів України, таких як Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області.

Слід врахувати, що європейські країни накопичили значний позитивний досвід ефективного вирішення специфічних проблем старопромислових регіонів саме при здійсненні реструктуризації вугільної галузі [1, с. 49].

При цьому не можна забувати, що умови здійснення реструктуризації вугільної галузі та досвід вирішення соціальних проблем у країнах Західної та Східної Європи (Великобританії, Німеччини і Польщі) певним чином відрізняються [2, с. 119]. Отже, мова може йти про вироблення еkleктичного підходу, що враховує окремі напрацювання окремих країн з урахуванням місцевої специфіки, наявного досвіду управління економікою та акумульованих фінансових й інвестиційних ресурсів.

Дослідження особливостей управління інвестиційним забезпеченням економічного розвитку на рівні регіону є суттєвою комплексною проблемою, для вивчення якої бракує результатів фундаментальних, науково-практичних та методичних розвідок.

Так, недостатньо дослідженні можливості створення вільних промислово-технологічних зон в старопромислових регіонах та способи подолання труднощів їх функціонування. Відсутні комплексні соціально-економічні дослідження наслідків реструктуризації вугільної галузі та шляхів вирішення соціальних проблем, які виникли внаслідок саме цих процесів.

На думку П. Беленького, В. Шевченко-Марселя та О. Другова, елементами механізму реалізації інвестиційної діяльності на регіональному рівні є нормативно-правове забезпечення, формування та підтримка номенклатури інвестиційного ринку, економічні стимули і важелі та інформаційна база [3, с. 18].

Метою написання статті є викладення результатів дослідження з питань аналізу світового досвіду управління інвестиційним розвитком старопромислових регіонів, та вивчення можливостей його застосування в регіонах України.

Використання європейських здобутків вирішення проблем в старопромислових регіонах України мали фрагментарний характер, що було викликано перш за все недостатністю фінансування відповідних заходів та слабкою мотивацією населення до навчання, освоєння нових професій та міжрегіональної міграції. Тому, прагнучи вирішити інвестиційні та інші соціально-економічні проблеми старопромислових регіонів, доцільно, на наш погляд, більш ефективно впроваджувати механізми управління їх вирішення, які відмінно себе зарекомендували в Європейських країнах. Адже, окремі країни Європи, стикнувшись з проблемою вжиття кардинальних заходів для прискорення соціально-економічного розвитку старопромислових регіонів, напрацювали цікаві методики і рекомендації, які можуть бути частково використані і в Україні.

При дослідженні міжнародного досвіду управління інвестиційним розвитком на рівні регіонів особливо актуальним є питання взаємоузгодження інвестиційної та інноваційної політики. Оскільки регіони мають різний рівень розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу, мають бути запропоновані й різні сценарії їхнього використання, для чого необхідне застосування різних інструментів стимулювання інвестицій та їх спрямування у пріоритетні сфери.

На практиці, такий підхід уже реалізується в рамках формування мережі вільних промислово-технологічних зон у прикордонних районах Чехії, Словаччини, Угорщини (при цьому за еталонний був узятий досвід Австрії і Німеччини). Мета їхнього створення полягає у забезпеченні умов для розгортання в цих районах малого і середнього підприємництва, що орієнтоване, у тому числі, на впровадження інновацій. У складі регіональних інноваційно-промислових зон передбачається також формування технологічних парків для розгортання інноваційної діяльності.

Під відповідні проекти інвесторам виділяються земельні ділянки, оснащені інженерними мережами (підведення води, газу, каналізації і т.п.), що можуть бути ними приватизовані, або взяті в оренду на привабливих умовах. Місцеві еліти з ентузіазмом підтримують такі проекти, справедливо вважаючи, що завдяки створенню нових робочих місць з'являться чималі фінансові ресурси у вигляді стягнутих податків і відрахувань у бюджету місцевих територій [4, с.14].

Приміром, одна з таких зон на кордоні Чехії з Австрією обладнана на рівні вищих стандартів, і вважається, що в неї вигідно і безпечно вкладати солідні кошти саме через існування сучасної інфраструктури. Крім того, в зоні є відкритий доступ до внутрішніх ринків (ринок сировини, праці і збуту), налагоджені комплексний сервіс і консультаційні послуги, а інвесторам гарантуються низькі виробничі витрати. З огляду на ефективність таких особливих анклавів, Угорщина, наприклад, збільшила їхнє число до 125 (станом на початок 2007 р.).

Великі автомобілебудівні й електронні ТНК («Audi», «Opel», IBM, «Nokia», «Philips», «Flextronics» та ін.) розмістили свої підприємства в саме таких промислових зонах по всій країні, особливо їх багато уздовж автомагістралі Відень-Будапешт, і в самому Будапешті (на столицю припадає 11% таких підприємств). При цьому, імпорту іноземними інвесторами сучасних технологій, а також машин і устаткування для виробничих цілей звільнений від митного обкладання і ПДВ. Незважаючи на те, що ці зони в основному орієнтовані на іноземних інвесторів, виробничо-технологічною діяльністю там можуть займатися і місцеві компанії, що роблять ставку на розвиток експорту. Їм надається пільговий режим, тобто виробництво фактично субсидується. У підсумку місцеві виробники виграють у цінній конкуренції, тому що повністю звільнені від витрат на сплату мита і кількох інших податків [5, с. 67].

Крім того, субсидується і постачання вітчизняної продукції на підприємства цих зон, оскільки їм наданий статус експортних. Досвід діяльності вільних промислових зон в Угорщині, Чехії і Словаччині показує, що вони стають важливим фактором структурної перебудови національної промисловості та її адаптації до стандартних норм ЄС, що в остаточному підсумку веде до зростання конкурентноздатності й експорту. Тому, одним з інструментів активізації інвестиційної діяльності в регіонах України має стати створення вільних економічних зон регіонального значення. Вважаємо, що місцевим радам (обласного, районного та міського рівнів), слід надати право створення таких зон, на територіях яких можуть встановлюватися пільги зі сплати відповідних місцевих податків, а також інші пільги і преференції (приміром, зменшуватися плата за відповідні послуги органів місцевого самоврядування). Особливо ефективними такі зони будуть у старопромислових регіонах з великою кількістю закритих і нерентабельних підприємств. Рішення про створення такої зони може ухвалити відповідна рада на певний (як правило – 10-20 років) термін. Мотивом для створення зони може бути приплив інвестицій з інших регіонів, або навіть іноземних інвестицій.

Певні спроби щодо використання позитивного досвіду країн ЄС у вирішенні соціальних проблем старопромислових регіонів здійснювалися протягом всього періоду реструктуризації вугільної галузі. Акценти було зроблено на двох напрямках: на розвитку малого підприємництва (переважно за рахунок розвитку підприємницької ініціативи й активізації самозайнятості населення) та на перекваліфікації вивільнених працівників. Проте застосування цих заходів не сприяло вирішенню соціальних проблем вугільної галузі, оскільки при їх впровадженні не було враховано особливостей сприйняття населенням соціально-економічних проблем реструктуризації, а мотивація шахтарів до перекваліфікації та навчання була слабкою (адже така перекваліфікація не гарантувала зайнятості). Негативно також вплинуло недостатнє і несистемне фінансування відповідних заходів.

Вирішення соціальних проблем реструктуризації вугільної галузі в європейських країнах здійснювалося в умовах державного обмеження впливу ринкових механізмів на економіку старопромислових регіонів. Найбільший розвиток отримали напрями щодо створення нових робочих місць, активізації підприємницьких ініціатив та стимулювання розвитку старопромислових територій. [6, с. 49].

Значний вплив на вирішення соціальних проблем старопромислових регіонів Великої Британії мали недержавні закордонні інвестиції, на долю яких припадало $\frac{3}{4}$ загального обсягу фінансової підтримки старопромислових регіонів. Їх освоєння, значним чином, було спрямовано на створення базової інфраструктури, відродження земель та розвиток інноваційних промислових технологій. Відчутно на рішення інвесторів щодо розміщення власних коштів на території старопромислових регіонів впливали такі чинники: наявність довгострокових стратегій місцевого розвитку (34%); фінансова зацікавленість (27%); стан соціальної та економічної інфраструктури шахтарських міст (25%); наявність висококваліфікованої робочої сили (21%) тощо.

У Німеччині вирішення соціально-економічних проблем реструктуризації вугільної галузі здійснювалося у декілька етапів. На першому етапі широкого поширення набули методи спеціальної економічної підтримки, які передбачали дотації підприємствам вугільної галузі, субсидії працівникам вугільної галузі, що вивільнилися, та заходи з їх перекваліфікації. Одночасно було розроблено та впроваджено систему державних заходів щодо недопущення соціальних та економічних ускладнень реструктуризації вугільної галузі, спрямованих на формування багатогалузевої економіки старопромислових регіонів, на модернізацію вугільної, металургійної, хімічної промисловості, важкого машинобудування й оновлення асортименту продукції цих галузей. У подальшому акцент у державній політиці було зроблено на стимулюванні розвитку підприємств, що належали старопромисловим галузям економіки та формуванні об'єднань високотехнологічних підприємств.

Фінансова підтримка на цьому етапі була спрямована на створення нових робочих місць, розвиток малого та середнього бізнесу; покращення екологічного стану вугільних регіонів; створення нових

наукомістких виробництв; підвищення рівня кваліфікації працівників та освіти населення. Значний соціальний та економічний ефект мали локальні програми розвитку, які фінансувалися за рахунок коштів структурних фондів Європейського Союзу. У межах цих регіональних програм малим та середнім підприємствам було надано безповоротні інвестиційні субсидії від 5 до 23% вартості проекту та позики, які компенсували 50% вартості проекту і поверталися лише наприкінці його реалізації.

У Польщі серед заходів, спрямованих на вирішення соціальних питань реструктуризації вугільної галузі, додатково до вищезгаданих широке поширення мав економічно обґрунтований достроковий вихід шахтарів на пенсію, пов'язаний із закриттям вугільних підприємств. Він передбачав надання шахтарям, яким до виходу на пенсію залишається не більше 5 років, добровільної відпустки протягом 5 років із збереженням 75% місячного доходу.

Обов'язковий характер мала аналогічного змісту відпустка працівникам, яким до виходу на пенсію залишається 3 роки. Тим працівникам, яким до виходу на пенсію залишалось більше 5 років, пропонувався розширений перелік варіантів соціального захисту. Звертає на себе увагу гарантоване працевлаштування вивільнених працівників з ліквідованих шахт, яким залишилось до пенсії не більше 2 років, на інші діючі шахти.

Особливої уваги з досвіду Польщі потребує налагоджений та чітко діючий механізм відстеження соціальних та економічних наслідків реструктуризації вугільної галузі, моніторингу господарської діяльності функціонуючих шахт, систематичного аналізу переліку гірничотехнічних професій, які не користуються попитом на ринку праці, та стимулювання зростання обсягів підготовки фахівців у сфері обслуговування.

Таким чином, принциповими положеннями регіональної інвестиційної політики України щодо розвитку старопромислових регіонів та вирішення соціальних проблем реструктуризації вугільної галузі, з урахуванням світового досвіду, мають бути: пріоритетне працевлаштування працівників, що вивільнились з ліквідованих шахт та підприємств, функціонування яких пов'язано з вугільною промисловістю; створення нових робочих місць, перекваліфікація кадрів, розвиток соціальної інфраструктури шахтарських міст; розвиток малого та середнього підприємництва; піднесення культури самозайнятості населення; залучення інвестицій та розвиток корпоративного підприємництва; впровадження інноваційних наукомістких виробництв, розвиток рекреаційного сектора і туризму на території старопромислових регіонів; організація громадських робіт; сприяння переселенню шахтарів та їхніх сімей в інші регіони країни.

Таким чином, використати світовий досвід в управлінні інвестиційним розвитком регіонів, можливо для збільшення обсягів залучення інвестицій в старопромислові регіони.

Для цього необхідно розробити довгострокові стратегії місцевого розвитку, регіональні програми розвитку малих та середніх підприємств, комплекс пріоритетів і заходів яких би реально відповідав потребам місцевого малого бізнесу й регіональної економіки, покращити стан соціальної та економічної інфраструктури шахтарських міст, підвищити кваліфікацію робочої сили, сприяти формуванню об'єктів інфраструктури розвитку підприємництва (бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних та консалтингових центрів, венчурних фондів та ін.).

Потрібно також, сприяти розвитку нових виробничих зон шляхом оперативного розгляду питань про землевідведення, будівництва доріг, ліній електропередач та каналів водопостачання та водовідведення, вживати заходи з підвищення інноваційної культури населення, спрямовувати міжнародну технічну допомогу на розв'язання актуальних соціально-економічних та екологічних проблем, сприяти зайнятості населення (включаючи цільове фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів, стимулювання трудової міграції).

Держава повинна формувати багатогалузеву економіку старопромислових регіонів України, модернізувати вугільну, металургійну промисловість, важке машинобудування й сприяти оновленню асортименту продукції цих галузей та формуванню об'єднань високотехнологічних підприємств.

Література

1. Кліяненко Б. Використання моделі німецького бюджетного федералізму в Україні / Б. Кліяненко, С. Гречана // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 44-51.
2. Крючкова І.В. Структурні чинники розвитку економіки України: монографія / І.В. Крючкова. – К.: Наукова думка, 2004. – 317 с.
3. Беленький П.Ю. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможності регіону: [монографія] / П.Ю. Беленький, В.І. Шевченко-Марсель, О.О. Другов. – Львів, Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2006. – 129 с.

4. Мельник В.М. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3-11.
5. Шаблиста Л.М. Податки як засіб структурної перебудови економіки: монографія / Л.М. Шаблиста. – К.: ІЕ НАНУ, 2000. – 216 с.
6. Гаврилук О.В. Інвестиційні фонди: сутність і напрями діяльності / О.В.Гаврилук // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С.43-50.

Рецензент докт. екон. наук, професор С.В. Афанасьєв

336.773:330.322(477)

*Перзеке М.Б., ст. викладач,
ТНУ імені В.І. Вернадського*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В найближчому майбутньому саме банківський тип фінансового забезпечення залишатиметься в Україні вирішальним інструментом для забезпечення подальших структурних перетворень у реальному секторі економіки. Кредитування банками довгострокових проектів, зважаючи на існування досить поміркованої моделі прийняття банками рішення про можливість надання інвестиційної позики, вимагає негайних заходів з боку національного регулятора у контексті перегляду нормативних вимог до банківської діяльності. Впровадження таких заходів має відбуватися в рамках реалізації стратегії зростання національної конкурентоспроможності на інноваційно-інвестиційній основі.

Слабкою стороною банківських систем більшості країн Центральної та Східної Європи є інтенсивне зростання тиску балансового делевериджу, зниження якості активів, падіння темпів зростання обсягів кредитування. У той же час, даний регіон є найбільш чутливим до зміни загальної ринкової кон'юнктури в Єврозоні, що вимагає продовження докладання зусиль з боку регуляторів у напрямку зменшення фінансової вразливості економічних суб'єктів.

На думку фахівців Міжнародного валютного фонду [1], національні уряди мають поетапно впроваджувати зважені концепції боргової політики, такі як плани пролонгації боргу або схеми кредитної реструктуризації, що дозволять позичальникам знайти шлях до покращення фінансової стійкості в тісній координації з їх кредиторами. Поряд із цим, важливим завданням фінансових регуляторів є дотримання повного визнання збитку і забезпечення адекватної капіталізації з метою закладення міцного базису відновлення обсягу вільних кредитних ресурсів.

Проблематика ефективної реалізації державної політики у сфері банківського інвестиційного кредитування (БІК) розглядалася у роботах багатьох вітчизняних фахівців, а саме: Н. Жовтанецького [2], О. Кобичевої [3], Є. Парфенюк [4], О. Кириченка та О. Харченка [5], А. Сомик та С. Жуйкова [6] та інших.

На думку Є. Парфенюк [4], процеси формування новітньої моделі інвестиційного розвитку в країні потребують ефективних інструментів державної підтримки функціонування та реструктуризації суб'єктів господарювання. Серед подібних механізмів слід виокремити засіб чіткої регламентації їхньої діяльності за рахунок формування сприятливого інвестиційного клімату та зручної підприємницької інфраструктури. У свою чергу, вирішення вказаних завдань в розрізі державної підтримки бізнесу асоціюється з прозорим і зрозумілим нормативно-правовим забезпеченням інвестиційних процесів національного рівня.

На думку А. Сомик та С. Жуйкова [6], найважливішим заходом у контексті сприяння активному розвитку інвестиційного кредитування в Україні має бути розробка і впровадження Державної стратегії розвитку інвестиційної діяльності, ключовим структурним елементом якої повинні стати конкретні інструменти стимулювання зростання обсягів кредитування реального сектору.

При цьому сукупність використовуваних інструментів, спрямованих на подальший розвиток інвестиційного кредитування (у тому числі банківського), повинні відповідати комерційним інтересам як кредиторів, так і позичальників, та спрямовуватися в першу чергу на усунення негативного впливу факторів, які постійно гальмують його розвиток: надмірно високої ціни інвестиційних кредитів, дефіциту довгострокової ресурсної бази у кредиторів, завищених та переоцінених інвестиційно-кредитних ризиків, недостатньої кредитоспроможності визначених державою пріоритетних галузей та компаній, які потребують інвестиційного сприяння найбільше.